
Sprawozdanie z prac w dniach 1 V 2013–30 X 2014 r.

Hereditas Monasteriorum 5, 448-452

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sprawozdania zespołów i ich członków

ZESPÓŁ

Witalij ROSOWSKI

Ośrodek Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Sprawozdanie z prac w dniach 1 V 2013–30 X 2014 r.*

W ramach badań nad dziedzictwem po klasztorach skasowanych na wschodnich ziemiach dawnej Rzeczypospolitej włączonych po rozbiorach do Rosji kontynuowałem prace nad kasatami klasztorów rzymskokatolickich oraz nad losem zakonników pochodzących ze skasowanych klasztorów położonych na obszarze trzech guberni: kijowskiej, podolskiej i wołyńskiej, które w tym okresie leżały w granicach dwóch diecezji rzymskokatolickich: kamienieckiej i łucko-żytomierskiej.

1. Kwerendy archiwalne i biblioteczne.

W dniach 25 VI–5 VII 2013 r. przeprowadziłem tygodniową kwerendę archiwalną w Państwowym Archiwum Obwodu Chmielnickiego na Ukrainie (Державний архів Хмельницької області, dalej: ДАХО), której celem było uzupełnienie materiałów do przygotowywanej w ramach Projektu pracy poświęconej losom zakonników na Ukrainie Prawobrzeżnej po 1863 r. Jej rezultatem jest m.in. pozyskanie fotokopii najistotniejszych akt wizytacyjnych poszczególnych klasztorów na Podolu oraz wybranych akt osobowych zakonników. Kwerenda ta stanowiła kontynuację kwerendy przeprowadzonej w 2012 r.¹

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

1 W. Rosowski, *Sprawozdanie z kwerendy w Państwowym Archiwum Obwodu Chmielnickiego na Ukrainie w dniach 19–30 XI 2012 r.*, „Hereditas Monasteriorum”, 2, 2013, s. 476–484.

Tabela 1. Archiwalia przejrzone podczas kwerendy w DAHO, f. 685

Miejscowość	Zakon	Tytuł jednostki	Signatura	Zawartość / skopiowane dokumenty (karty)	Uwagi
Kamieniec Podolski	dominikanki	<i>Sprawa o przeniesienie części archiwum konsystorskiego do budynku klasztoru dominikanek</i>	op. 1, spr. 122	– wykaz archiwaliów konsystorza kamienieckiego przeniesionych z zakrytych katedrałnej oraz z budynku dawnego klasztoru trynitarskiego w Kamieńcu Podolskim do klasztoru dominikanek (k. 23–26)	teczka obejmuje korespondencję w tej sprawie konsystorza kamienieckiego z lat 1860–1865; j. rosyjski
Kamieniec Podolski	dominikanki, karmelci bosci	<i>Sprawa o sumie przeznaczanej na utrzymanie klasztorów ponadetatowych karmelitów i siostr dominikanek</i>	op. 1, spr. 164	– wykaz klasztorów nieetatowych diecezji kamienieckiej z zaznaczeniem, ile danemu klasztorowi należy wypłacić utrzymania za 1. kwartał 1861 r. (k. 2); – też za 2. kwartał 1861 (k. 10); – też za 3. kwartał 1861 (k. 15)	toż z lat 1861–1862; od 3. kwartału 1861 r. wykaz dotyczy tylko klasztoru dominikanek; j. rosyjski, polski
Gródek Podolski, Kamieniec Podolski, Teplik, Winnica	dominikanki, kapucyni, karmelci bosci, szarytki, wizytki	<i>Sprawa o przekazanie do Kolegium Duchownego informacji o składzie osobowym klasztorów</i>	op. 1, spr. 188	– skład osobowy klasztoru nieetatowego karmelitów bosych w Kamieńcu Podolskim (k. 3–4); – toż klasztoru dominikanek tamże (k. 7–8); – toż klasztoru etatowego trzeciej klasy kapucynów w Winnicy (k. 9–10); – toż klasztoru wizytek w Kamieńcu Podolskim (k. 11–12); – toż domu szarytek w Gródku Podolskim (k. 13–14); – toż domu szarytek w Tepliku (k. 15–16)	toż z 1861 r.; j. rosyjski
Kamieniec Podolski	dominikanki	<i>Sprawa o sumie przeznaczanej na utrzymanie kamienieckiego ponadetatowego klasztoru siostr dominikanek</i>	op. 1, spr. 254	– informacja o nieetatowym kamienieckim klasztorze dominikanek z zaznaczeniem wysokości utrzymania za 1. kwartał 1862 r. (k. 2); – toż za 2. kwartał 1862 (k. 4); – toż za 3. kwartał 1862 (k. 26)	toż z lat 1862–1863; j. rosyjski
Gródek Podolski, Kamieniec Podolski, Teplik, Winnica	dominikanki, kapucyni, karmelci bosci, szarytki, wizytki	<i>Sprawa o przekazanie do Kolegium Duchownego informacji o składzie osobowym klasztorów</i>	op. 1, spr. 257	– skład osobowy klasztoru etatowego drugiej klasy karmelitów bosych w Kamieńcu Podolskim (k. 5–6); – toż klasztoru dominikanek tamże (k. 7–8); – toż klasztoru etatowego trzeciej klasy kapucynów w Winnicy (k. 9–10); – toż klasztoru wizytek w Kamieńcu Podolskim (k. 11–12); – toż domu szarytek w Gródku Podolskim (k. 13–14); – toż domu szarytek w Tepliku (k. 15–16)	toż z 1862 r.; j. rosyjski
Berdyczów, Głębokie, Kamieniec Podolski	karmelci bosci	<i>Sprawa o przybyciu do kamienieckiego klasztoru karmelitów bosych zakonników z klasztoru głębockiego</i>	op. 1, spr. 289	– przeniesienie do klasztoru etatowego drugiej klasy karmelitów bosych w Kamieńcu Podolskim: o. Joachima Lipskiego i o. Bazylego Wojnicza z klasztoru w Berdyczowie; o. Bartłomieja Borydyckiego, o. Cypriana Sosnowskiego, Bogusława Szyszły i o. Euzebiusza Kisielewicza z klasztoru w Głębokim (k. 1–16)	toż z lat 1862–1863; j. rosyjski

Miejscowość	Zakon	Tytuł jednostki	Signature	Zawartość / skopiowane dokumenty (karty)	Uwagi
Kamieniec Podolski	karmelciści boszi	<i>O śmierci zakonnika z zakonu karmelitów boszych o. Hipolita Botowicza</i>	op. 1, spr. 305	— informacja o śmierci w dniu 31 XII 1862 r. w klasztorze karmelitów boszych w Kamieńcu Podolskim o. Hipolita Botowicza	toż z 1863 r.; j. rosyjski
Gródek Podolski, Kamieniec Podolski, Teplik, Winnica	dominikancki, karmelciści boszi, kapucyni, szarytki, wizytki	<i>O składzie osobowym klasztorów</i>	op. 1, spr. 325	— skład osobowy domu zakonnego szarytek w Tepliku (k. 5–6); — toż domu szarytek w Gródku Podolskim (k. 7–8); — toż klasztoru wizytek w Kamieńcu Podolskim (k. 9–10); — toż klasztoru nieetatowego dominikanek w Kamieńcu Podolskim (k. 11–12); — toż klasztoru etatowego drugiej klasy karmelitów boszych tamże (k. 13–14); — toż klasztoru etatowego trzeciej klasy kapucynów w Winnicy (k. 15–16)	toż z 1863 r.; j. rosyjski
Kamień Koszyrski	dominikanie	<i>Rejestr wchodzących i wychodzących dokumentów (tytuł w inwentarzu DJAXO)</i>	op. 1, spr. 413	Tytuł oryginalny: <i>Inscriptum Registrum Perceptorum Conventus Cossero Camenensis Ordinis Praedicatorum sub Prioratu Eiusdem Conventus A.R. Patris Fratris Mariani Kulesza Die Prima Mensis Octobris 1829 Anno</i> (k. 1–44)	teczka obejmuje lata 1829–1832; j. łaciński i polski
Gródek Podolski, Kamieniec Podolski, Morachwa, Teplik, Winnica	dominikanie, dominikancki, karmelciści boszi, kapucyni, szarytki, wizytki	<i>Sprawa o przekazanie do Kolegium Duchownego informacji o składzie osobowym klasztorów</i>	op. 2, spr. 1050	— skład osobowy klasztoru etatowego pierwszej klasy karmelitów boszych w Kamieńcu Podolskim (k. 4–7); — toż klasztoru etatowego trzeciej klasy kapucynów w Winnicy (k. 8–9); — toż ponadetatowego klasztoru dominikanów w Morachwie (k. 10–13); — toż nieetatowego klasztoru dominikanek w Kamieńcu Podolskim (k. 14–15); — toż klasztoru wizytek tamże (k. 16–17); — toż domu szarytek w Gródku Podolskim (k. 18–19); — toż domu szarytek w Tepliku (k. 20–21)	toż z 1848 r.; j. rosyjski
Kamieniec Podolski, Morachwa, Winnica	dominikanie, dominikancki, karmelciści boszi, kapucyni, wizytki	<i>Opisy wizytacyjne kościołów (diecezji kamienieckiej za 1844 r.)</i>	op. 2, spr. 22	— opis wizytacyjny klasztoru etatowego pierwszej klasy karmelitów boszych w Kamieńcu Podolskim, 15 I 1845 r. (k. 15–22); — toż nieetatowego klasztoru dominikanek w Kamieńcu Podolskim (k. 39–51); — toż nieetatowego klasztoru wizytek tamże (k. 52–57); — toż etatowego klasztoru trzeciej klasy kapucynów w Winnicy (k. 353–358); — toż nieetatowego klasztoru dominikanów w Morachwie (k. 530–537)	wizytacje kościołów i klasztorów diecezji kamienieckiej za rok 1844; j. rosyjski
Kamieniec Podolski, Winnica	dominikancki, karmelciści boszi, kapucyni, wizytki	<i>Opisy wizytacyjne kościołów (diecezji kamienieckiej za 1850 r.)</i>	op. 2, spr. 58	— opis wizytacyjny kościoła i klasztoru etatowego pierwszej klasy karmelitów boszych w Kamieńcu Podolskim (k. 32–41); — toż kościoła i klasztoru nieetatowego dominikanek w Kamieńcu Podolskim (k. 42–52); — toż kaplicy i klasztoru nieetatowego wizytek w Kamieńcu Podolskim na przedmieściu zwanym Polskie Folwarki (k. 53–56); — toż kościoła i klasztoru etatowego trzeciej klasy ojców kapucynów w Winnicy (k. 312–315)	toż za rok 1850; j. rosyjski

Miejscowość	Zakon	Tytuł jednostki	Sygnatura	Zawartość / skopiowane dokumenty (karty)	Uwagi
Kamieniec Podolski, Winnica	dominikanki, karmelci bosci, kapucyni	opisy wizytacyjne wszystkich kościół w diecezji kamienieckiej za 1862 r.	op. 2, spr. 133	– opis wizytacyjny kościoła i klasztoru etatowego drugiej klasy karmelitów bosych w Kamieńcu Podolskim (k. 63–75); – toż kościoła i klasztoru ponadetatowego dominikanek tamże (k. 76–86); – toż parafialnego kościoła i klasztoru etatowego kapucynów w Winnicy (k. 341–346)	toż za rok 1862; j. rosyjski
Bar, Brahilów, Dunajowie, Gródek Podolski, Janów, Jarmolińce, Kamieniec Podolski, Komańgród, Kuna, Kupin, Winnica, Worłkowce, Zbrzyż	bernardyni, franciszkanie, kapucyni, karmelci bosci, trynitarze	wizyty metropolitalne 14 klasztorów z roku 1829	op. 4, spr. 30	wizytacje klasztorów: a) franciszkanów w: – Worłkowcach z 11 VIII 1829 (k. 1–5); – Barze z 17 VIII 1829 (k. 6–13); – Komańgródzie z 24 VIII 1829 (k. 27–33); – Gródka Podolskim z 10 IX 1829 (k. 35–45); b) kapucynów w: – Dunajowcach z 6 VIII 1829 (k. 46–51); – Winnicy z 30 VIII 1829 (k. 52–57); – Kunie z 27 VIII 1829 (k. 58–63); – Zbrzyżu z 19 IX 1829 (k. 64–68); c) trynitarzy w: – Brahilowie z 20 VIII 1829 (k. 69–73); – Kamieńcu Podolskim z 10 V 1830 (k. 74–77); d) bernardynów w: – Janowie z 2 IX 1829 (k. 78–82); – Jarmolińcach z 6 IX 1829 (k. 83–88); e) karmelitów bosych w: – Kupinie z 14 IX 1829 (k. 89–94); – Kamieńcu Podolskim z 28 II 1830 (k. 95–102)	wizytacje części klasztorów diecezji kamienieckiej z lat 1829–1830; j. polski

W dniach 5–23 VIII 2013 r. przeprowadziłem kwerendę w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy w Kijowie (Центральний державний історичний архів України, м. Київ), Państwowym Archiwum Obwodu Kijowskiego (Державний архів Київської області) i Państwowym Archiwum Obwodu Żytomierskiego (Державний архів Житомирської області). Jej wyniki są publikowane w niniejszym tomie „Hereditas Monasteriorum”².

W pierwszej połowie grudnia 2013 r. dokończyłem kwerendę w archiwum w Żytomierzu na Ukrainie – sprawozdanie zostało opublikowane w poprzednim tomie „Hereditas Monasteriorum”³. Do druku przygotowywany jest też znaleziony wówczas wykaz skasowanych przez rząd rosyjski kościołów i klasztorów na terenie diecezji kamienieckiej i łucko-żytomierskiej, sporządzony w 1917 r. przez władze diecezjalne w Żytomierzu.

W dniach 3–15 VIII 2014 r. przeprowadziłem kwerendę biblioteczną w Wilnie. Jej głównym celem był znajdujący się tu unikatowy zbiór schematyzmów zakonnych wydanych na terenie zaboru rosyjskiego, które stanowią bardzo ważne źródło do dziejów poszczególnych klasztorów, a zwłaszcza zakonników. Kwerenda objęła ponownie Bibliotekę Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskiego (Lietuvos Mokslų Akademijos Vrublevskių Biblioteka⁴) oraz dwie kolejne biblioteki naukowe – Bibliotekę Uniwersytetu Wileńskiego (Vilniaus Universiteto Biblioteka) oraz Litewską Bibliotekę Narodową (Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo Biblioteka). Wyniki tej kwerendy będą stanowić podstawę przygotowywanego do druku artykułu pt. *Schematyzmy zakonne ukazujące się w XIX w. na ziemiach zabranych zaboru rosyjskiego w zasobach bibliotek wileńskich*.

2. Referaty wygłoszone na konferencjach zorganizowanych przez Projekt; ich teksty zostały oddane do druku.

Referat *Losy kościoła i kolegium jezuickiego w Winnicy na Braclawszczyźnie po likwidacji zakonu, na konferencji Losy dziedzictwa po klasztorach jezuickich skasowanych na obszarze Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz jego znaczenie dla powstania i działalności Komisji Edukacji Narodowej (w 240. Rocznice kasaty zakonu jezuitów i powstania KEN) (11–14 VII 2013 r., Jarosław)*.

Referat *Z Kresów Wschodnich na Ziemię Odzyskane. Losy cudownego obrazu Pana Jezusa z klasztoru ojców reformatów w Dederkałach Wielkich na Wołyniu, na konferencji Losy i znaczenie dziedzictwa po klasztorach skasowanych na obszarze Prus Zachodnich i Wschodnich oraz Pomorza (7–9 XI 2013 r., Przysiek pod Toruniem)*.

Referat *Kasaty męskich klasztorów rzymskokatolickich na Podolu, Wołyniu i Kijowszczyźnie w latach 1864–1866 – przyczyny, przebieg, skutki, na konferencji Losy i znaczenie dziedzictwa kulturowego po klasztorach skasowanych na ziemiach zaboru rosyjskiego w latach 1864–1905. W 150. rocznicę wielkiej kasaty klasztorów dokonanej w 1864 r. (25–27 IX 2014 r., Mąchoćce Kapitulne)*.

2 W. Rosowski, *Archiwalia na temat skasowanych klasztorów w zbiorach państwowych archiwów w Kijowie i Żytomierzu na Ukrainie w świetle kwerendy przeprowadzonej w dniach 5–23 VIII 2013 r.*, *ibidem*, 5, 2014, s. 269–294.

3 W. Rosowski, *Sprawozdanie z kwerendy w Żytomierzu w dniach 2–13 XII 2013 r.*, *ibidem*, 4, 2014, s. 511–525.

4 Sprawozdanie z pierwszej kwerendy por. W. Rosowski, *Sprawozdanie z kwerendy w Wilnie w dniach 2–4 IV 2013 r.*, *ibidem*, 2, 2013, s. 484–494.